

אי בתר מעיקרא אזלת! אם הנך מתייחס אל שעת הקציצה, הרי **לא נשך איכא**, ולא **תרבית איכא!** אין כאן שום קציצה להחסיר ללוה או להרבות למלוה, שהרי בשעת ההלוואה היא היתה מאה פרוטות נחושת, על מנת לפרוע מאה פרוטות נחושת, ואין כאן שום צד ריבית.

ואי בתר בסוף אזלת, אם הנך מתייחס אל שעת הפרעון, אם כן, מאחר ובשעת הפרעון נתייקרו הפרוטות, באופן ששמונים ושלושה מהם [בערך] עולים לערך דנקא, נמצא כי אם יחזיר הלוה כל מאת הפרוטות שלוה, הרי הוא מוסיף בזה יותר ממה שקיבל. ובאופן זה, **הרי נשך**, **והרי תרבית**, יש בזה גם נשיכת הלוה, וגם תרבית למלוה! (2)

אלא, אמר רבא: מסקנת הדברים הם, כי אין

ותו! גם על כוונתך לומר כי יש **תרבית בלא נשך** קשה — **היכי דמי?** מהו המקרה שבו מתחלק הנשך מהתרבית?!

אי דאזופיה, אם הלווה המלוה ללוה **מאה** פרוטות נחושת, בתנאי שיפרע לו כמו כן **מאה**, ומעיקרא בשעת ההלוואה קיימי היו שווים פרוטות הנחושת בערך של **מאה בדנקא**, מעה כסף שהיא שישית הדינר, **ולבסוף** בשעת הפרעון, התייקרו הפרוטות, ושווים עתה מאה פרוטות נחושת **בחומשא** [חמישית הדינר], ונמצא שהדנקא שוה עתה, בערך, שמונים ושלוש פרוטות נחושת, ויש רווח למלוה כשבע עשרה פרוטות [בערך].

גם בזה יקשה, ממה נפשך: האיך שיטתך בריבית כעיינן זו?

הוא לא לשלם סכום כסף, אלא את שיעור הערך של הכסף שקיבל, לא פחות ולא יותר. ונסתפק בזה המחנה אפרים דיני ריבית סימן כ"ז. והביא בזה מחלוקת הטור ומהרשד"ם. המהרשד"ם סובר שחיוב הלוה הוא לשלם את ערך המטבעות שקיבל, ונתון תמיד למצב השוק. אולם הוכיח המחנה אפרים מסוגייתנו שחיוב הלוה הוא לשלם סכום מטבעות בלבד, גם אם כיום אינם שווים כערך שהיו בשעת ההלוואה. וראייתו היא מהמקרה הראשון בגמרא, שאם הוזלו המעות בין ההלוואה לפרעון, נקטה הגמרא כי לשלם מאה ועשרים הוא ריבית דאורייתא למאן דאזיל בתר מעיקרא. ואם ננקוט כשיטת המהרשד"ם שחיוב הלוה למלוה הוא לשלם את ה"ערך" שקיבל בהלוואה, מדוע יחשב דבר זה לריבית, הלא מאחר שהוזלו המטבעות, חל על הלוה חיוב גמור לשלם מאה ועשרים פרוטות כדי להחזיר את הערך שקיבל,

2. הרי לפנינו ספק יסודי בהלכות ריבית, האם בתר מעיקרא אזלינן או בתר בסוף אזלינן? והובאו כאן בגמרא שני מקרים בהם הספק נוגע. מקרה א': כשהלוואה היתה מאה פרוטות במאה ועשרים, והפרוטות הוזלו באופן וערך מאה ועשרים פרוטות של שעת הפרעון שוין למאה שהיו בשעת ההלוואה. שאם בתר מעיקרא אזלינן יש כאן ריבית, ואם בתר בסוף אין כאן ריבית. מקרה שני: בהלוואת מאה במאה, ונתייקרו המעות ונעשו ריבית לשעת הפרעון. שאם בתר מעיקרא אזלינן אין בזה איסור ריבית כי בשעת ההלוואה לא היה כאן ריבית, ואי בתר בסוף יש כאן ריבית, ואסור.

וראשית עלינו לדון על כל הלווה מעות, ובין ההלוואה לפרעון נתייקרו המעות או הוזלו, מה החיוב הממוני של הלוה למלוה? האם חיובו הוא לשלם את כמות המטבעות שלוה, ולא משנה לנו משיווי המטבעות כיום. או שחיובו